

Василь Зварич

ЖИТТЯ У СЛОВІ

(до 90-річчя від дня народження Людмили Красної)

*“...Ви тихо і мудро поринули в Слово”
(М. Шалата. “Із життєвих колізій. Л.К.”)*

Шлях важкий і складний стелився Людмилі Володимирівні Красної (Козловській) до Слова. Народилася вона 29 вересня 1924 р. в Києві. “Сумне дитинство з недитячими переживаннями” (батько був репресований, тавро “дочка ворога народу”), опалена війною юність, післявоєнні скрутні (підступні!) часи, постійне перебування між ідеологічними, псевдонауковими сцілами й харібдами в роки тоталітарного режиму. Однак невтомне прагнення вчитися, пізнавати, відкривати таємниці магічного, дивовижного світу Слова, яке вже нуртувало в душі учениці київської школи № 54, шляхетне родинне, сімейне середовище, в якому формувалися естетичні, моральні імперативи майбутнього філолога, науковця, а також, вочевидь, віра в себе, настирлива праця стали запорукою майбутнього сходження Людмили Красної – глибоко ерудованого філолога, професора на науковий Олімп.

У становленні, формуванні молодого вченого важливу, інколи вирішальну, роль відіграє середовище, моральні й наукові авторитети, Майстри:

При майстрах яюсь легше. Вони – як Атланти,
Держать небо на плечах. Тому і є висота.
(Л. Костенко “Умирають майстри, залишаючи спогад, як рану”)

З пієтетом, щемкою вдячністю згадує Л. Краснова своїх учителів – професорів Львівського державного університету імені Івана Франка, до якого вступила 1945 р., – О. Чичеріна, М. Пархоменка, В. Борковського, В. Малкіна, Т. Франка – сина Івана Франка та ін. Але особливо Михайла Рудницького, професора, видатного літературознавця світового масштабу, людини щирої і шляхетної, який по-батьківському наставляв її спочатку як студентку, а потім – молоду колегу не тільки на науковому, а й на життєвому шляху. Під впливом таких особистостей, як М. Рудницький, О. Чичерін, стверджує Л. Краснова, формувалася її світогляд, наукові інтереси й моральні принципи.

Після закінчення університету була спочатку праця вчителем у школі села Збоїще Львівської області. Згодом в інших школах України (як дружина військового розділяла із чоловіком усі труднощі армійського мандрівного життя) – Тернопілля, Закарпаття, Хмельниччина. Але думка про наукову роботу не полишала. Л. Краснова вступає до аспірантури й розпочинає роботу над кандидатською дисертацією під керівництвом відомого науковця М. Пархоменка на тему “М.Г. Гарін-Михайловський – видатний представник критичного реалізму в російській літературі на межі ХІХ–ХХ ст.”, яка була успішно захищена 1958 р. у Львівському університеті. Уже в цій першій серйозній науковій праці проявляються риси мислення, стилю, характеру Л. Краснової як науковця-філолога: тонке відчуття слова, образу, глибока проникливість у тканину художнього твору, вдумливе його прочитання / переживання, скрупульозність у наведенні фактів. З роками ці риси ще більше викристалізуються в численних наукових студіях, монографіях. Після захисту дисертації доля привела молодого науковця до далекого узбецького міста Фергана, де короткий час працювала викладачем у місцевому педагогічному університеті.

З 1961 р. й до сьогодні другим рідним містом (після Києва) для Людмили Володимирівни став Дрогобич. Тут вона зростала як дослідник, шліфувала науковий, викладацький досвід в інституті (з 1961 р. викладає на кафедрі світової літератури: старший викладач – доцент – професор), підготувала до захисту докторську дисертацію. У цьому місті минули дитинство і юність її дочки та онучки. Тут пройшли, як стверджує Л. Краснова, найкращі роки її життя.

Духовна присутність Івана Франка – патрона університету, очевидно, визначає загальну наукову атмосферу, творить ауру високої культури, спонукає повсякчас сповідувати Франкові імперативи в науці й житті. Прикладом цьому слугує науковий та життєвий шлях дослідниці.

Діапазон її науково-літературознавчих інтересів широкий: поетика художнього твору, його інтерпретація, теорія і практика перекладу, компаративні дослідження, творчість класиків української, російської та зарубіжної літератур. У розмаїтті наукової творчості Л. Краснової все ж спостерігаємо неперервність, тяглість основних напрямків її досліджень. Це передусім творчість О. Блока, С. Єсеніна, В. Маяковського та інших класиків російської літератури. У докторській дисертації “Поэзия Александра Блока. К проблеме концептуальности поэтических форм” дослідниця ґрунтовно проаналізувала концепти поетичного світу російського співця Прекрасної Дами, їхній філософсько-естетичний зміст.

У національному і світовому блокознавстві праці дрогобицького науковця, зокрема її монографія “Поэтика Александра Блока. Очерки”, уже стали знаковими, своєрідною матрицею для сучасних дослідників творчості поета. Наукова русистика Л. Краснової не обмежується лише дослідженнями творчості метрів російської літератури. Цілісності, об’ємності їй додають статті “К вопросу о содержании и форме поэзии А. Гмырева”, “Экстатический характер повествовательной прозы И. Шмелева (“Неупываемая Чаша”)”, “Структуроформирующие функции пространства и времени в малой прозе Бориса Зайцева” та ін.

Філолог-естет, вона повсякчас обирає для наукових досліджень творчість письменників, які близькі, суголосні їй духовно, поєднуючи так рацію (науку) й емоцію (радість від спілкування зі Словом митця, “насолоду від тексту” (Р. Барт) – Л. Костенко, О. Блок, І. Франко, А. Ахматова, Є. Маланюк, В. Стус та ін.

Дослідження творчості Л. Костенко стала магістральною віссю у науковій діяльності Л. Краснової. У її поезіях, зазначає дослідниця, “не все лежить відкрито на долоні. В кожній поезії, поемі свій підтекст, своя таїна, загадка”. У своїх студіях, монографіях, присвячених поетиці української письменниці найвищого штибу, вона на різних рівнях художнього твору відкриває дивовижний світ Ліниного слова, його глибини, багатозначність. Це “прочитання” має сучасний науково-інтерпретаційний характер (філософський, психологічний, національно-історичний контекст тощо) і водночас є надзвичайно особистісним, інтимним. Л. Краснова тонко відчуває кожен звук, літеру, мовний знак поетики митця: мозаїку (образ) утворюють смальти (художні деталі), які й відсвічують її красу й неповторність. Мозаїка поетичного світу Л. Костенко в дослідженнях Л. Краснової лише увиразнюється.

Серед перших наукових студій з історії української літератури – “Некоторые стилистические особенности поэмы Т. Шевченко “Тризна” (1964), яка й дотепер не втратила наукової вартості. Примножує літературознавчу шевченкіану дослідниця студія “Характер і функції образів-домінант у творчості Т. Шевченка”, а також есей “Спроба іманентного дослідження окремого поетичного тексту Т. Шевченка”. Науково-літературознавча україніка Л. Краснової репрезентована також різноаспектними студіями, присвячених творчості класиків української літератури – І. Франка, П. Тичини, Є. Маланюка, Г. Косинки, С. Васильченка, П. Куліша, А. Малишка. У них виразним є авторське, герменевтичне розкодування художнього тексту в його багатовимірності, акцентуація національних первнів, що конкретизується не тільки змістом, а й формою.

Один з основних напрямів наукових розвідок дослідниці – це теорія і практика перекладу. Володіючи іноземними мовами, Людмила Володимирівна проникає в магічне дійство перекладу, почуттєву і смислову матрицю обох мов – першотвору і його іншомовного варіанта. Її цікавить не тільки лінгвостилістичний аспект перекладу, проблема перекладності / неперекладності, різні принципи і підходи в українському художньому перекладі, а передусім процес відтворення першотвору як художньої формо-змістової цілісності (“Поэма О. Блока “Дванадцять” у перекладі В. Сосюри, Д. Загула, В. Бобинського”, “Поэма Александра Блока “Дванадцать” в польском переводе Карола Винавера”, “Анна Ахматова – переводчик поэтического текста”, “Іван Франко – перекладач Гете (“Prometheus” та ін.)”).

Своєрідною квінтесенцією перекладознавчих студій Л. Краснової став її літературознавчий есей “Іван Франко–Анна Ахматова. “Зів’яле листя”. Поетика перекладу”. У ньому авторка розглядає різні існування “неперекладного в перекладі”, аналізуючи конгеніальний переклад А. Ахматовою перлини Франкової поезії – ліричної поеми “Зів’яле листя”. Для дослідниці переклад – акт творчий, перекладач, на її думку, відштовхуючись від першотвору, створює новий твір. Перекладознавча студія Л. Краснової значно розширює знання про творчу практику митців, їхнє художнє мислення.

Ще одним вектором наукової творчості дослідниці стала теорія літератури, природа поетичного образу в різних його виявах, інтерпретація художнього твору. Герменевтичне коло її теоретичних студій вражає ерудицією, обізнаністю з сучасними філософськими та культурологічними теоріями, високим рівнем наукових розмислів, добірною та вишуканою мовою, яка позбавлена тих псевдонаукових інкрустацій, якими так рясніють сьогодні дослідження молодих літературознавців. У таких дослідженнях, як “Текст як явище культури. До проблеми інтертекстуальності”, “Література і моральні пошуки в контексті філософських течій ХХ ст.”, “Дискурс як поле моделювання авторського стилю (поетика М. Гумільова)”, “Категоріальний аспект тексту” порушено актуальні проблеми теорії та практики художнього аналізу тексту / твору в контексті наукового досвіду М. Бахтіна, Р. Барта, Ю. Крістєвої та інших філософів, культурологів.

Л. Краснова – автор посібників “До проблеми аналізу та інтерпретації художнього твору”, “Інтерпретація художнього тексту (на тлі антропології О. Блока)”, “Посібник зі спецкурсу для тих, хто вивчає теорію літератури”, співавтор програми з теорії літератури, затвердженої Міністерством науки і освіти України. Її науковий та викладацький досвід у царині теорії літератури також реалізувався в низці термінологічних словників: “Словник метамови інтерпретатора художнього тексту” (у співавторстві з М. Демським), “Словник літературознавчих термінів” (у співавторстві з М. Демським), “Словник юного гуманітарія”, “Словник літературознавчих термінів” (у співавторстві з М.М. Дубиною, М.І. Дубиною).

Гармонійно вписуються в науковий дискурс Л. Краснової й компаративістичні студії “Метафора в поезитке Блока и Маяковского”, “Лина Костенко и Марина Цветаева. Опыт сравнительного анализа”, “Микола Гоголь в поетичному ареалі О. Блока”, а також статті, присвячені творчості зарубіжних письменників, зокрема, Г. Аполлінера, Ф.Г. Лорки, В. Бикова, С. Лема, які ввійшли до підручника “Зарубіжна література ХХ ст.: Підручник для 11 класу середньої загальноосвітньої школи, ліцеїв, гімназій / За ред. М.І. Борецького”. Ці дослідження лише увиразнюють культурологічне поле наукової творчості дослідниці, свідчать про її високий інтелектуальний і науковий рівень.

Л. Краснова – людина культури. Ця любов до прекрасного збагачує духовно, привносить у буденність почуття того, що людина не тільки земне, а й небесне, Боже творіння. Про це завжди вона нагадує і своїм студентам-філологам. Студенти люблять слухати її лекції, на яких панує культ усного вишуканого Слова. Людмила Володимирівна знає напам'ять безліч віршів класиків української і світової літератур і натхненно, віртуозно їх декламує. Це вражає і зачаровує.

У сонеті “Творча тиша” М. Зеров поетично вирізьбив образ справжнього митця, науковця:

О! нас давно не видко на кону,
Закохані у тишину робітні,
Ми стали скромні, непомітні,
скупі на жест і мову запальну.
Але не кидаймо свого “клену”!
Там давнім дням борні і кроволитті:
Болото в березні, гроза у квітні –

все має час і пору уставну.
А по весні приходить гоже літо,
Як хилиться і наливає жито,
І спокій сходить з темно-синіх бань.
Тоді працюй без крику й зупинок,
Хай осторонь од бур і хвилювань
Скиртами твій підноситься жулинок.

Такою постає у своєму науково-художньому Слові Людмила Володимирівна Краснова – прекрасна і шляхетна жінка, філолог-ерудит, професор, академік.

Отримано 23 вересня 2014 р.

м. Дрогобич